

VU Research Portal

Leesbevordering in het volwassenonderwijs NT2. Een onderzoek naar praktijken en opvattingen van docenten NT2.

Boere, Isa; Welie, Camille; Sangers, Nina

2024

document version

Early version, also known as pre-print

[Link to publication in VU Research Portal](#)

citation for published version (APA)

Boere, I., Welie, C., & Sangers, N. (2024). *Leesbevordering in het volwassenonderwijs NT2. Een onderzoek naar praktijken en opvattingen van docenten NT2*. Vrije Universiteit.

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

E-mail address:

vuresearchportal.ub@vu.nl

LEESBEVORDERING IN HET VOLWASSENENONDERWIJS NT2

Een onderzoek naar praktijken en opvattingen van NT2-docenten

Isa Boere, Camille Welie, Nina Sangers

VRIJE
UNIVERSITEIT
AMSTERDAM

VU-NT2
NEDERLANDS
ALS TWEEDE TAAL

Verantwoording:

Deze studie is tot stand gekomen door een honoursproject van de afdeling Taal, Literatuur en Communicatie van de Faculteit Geesteswetenschappen. Isa Boere, bachelorstudente Taal en Communicatie, heeft onder begeleiding van Camille Welie (Universitair docent, afdeling VU-NT2, coördinator VU-NT2 Research) en Nina Sangers (Universitair docent, afdeling Pedagogische- en Onderwijswetenschappen, coördinator LeesbevorderingsLab) dit onderzoek uitgevoerd.

Deze publicatie citeren als:

Boere, I., Welie, C., & Sangers, N. (2024). *Leesbevordering in het volwassenonderwijs NT2. Een onderzoek naar praktijken en opvattingen van docenten NT2*. Vrije Universiteit.

INHOUDSOPGAVE

1.	Inleiding	3
1.1.	Huidige studie	4
2.	Methode	6
2.1.	Participanten	6
2.2.	Instrumenten	7
2.2.1.	Vragenlijst	7
2.2.2.	Focusgroepen	7
3.	Resultaten	8
3.1.	Resultaten vragenlijst	8
3.2.	Resultaten focusgroepen	19
4.	Conclusie en discussie	21
4.1.	Beperkingen onderzoek	22
4.2.	Aanbevelingen lespraktijk	22
5.	Referenties	24
6.	Bijlagen	25
	Bijlage 1: Vragenlijst	25

1. INLEIDING

Lezen is cruciaal voor leeders van een tweede taal. Literatuur laat zien dat de leesvaardigheid van tweedetaalleeders verbetert als ze veel lezen, onder andere door 'vrij' te lezen (Suk, 2016). Met vrij lezen wordt bedoeld dat lezers zelfstandig voor hun plezier uit een zelfgekozen tekst lezen. Door vrij te lezen komen tweedetaalleeders herhaaldelijk in aanraking met taal en werken ze aan hun leessnelheid (Grabe, 2009). Lezen voor je plezier in een tweede taal draagt bij aan allerlei aspecten van taalvaardigheid. Het is een krachtige manier om grammatica, woordenschat, spelling en schrijfvaardigheid te verbeteren (Krashen, 1993; Sangers et al., in voorbereiding). Lezers die een tweede taal leren, doen er dus goed aan om regelmatig te lezen.

Om tweedetaalleeders meer te laten lezen, helpt een grotere leesmotivatie. Wanneer tweedetaalleeders gemotiveerd zijn om te lezen, zullen zij namelijk vaker lezen. Vaker lezen leidt tot betere leesvaardigheid en een betere leesvaardigheid resulteert in meer zelfvertrouwen, wat weer leidt tot meer leesplezier en leesmotivatie (Houtveen et al., 2019). Leesvaardigheid en motivatie beïnvloeden elkaar dus voortdurend: leesmotivatie versterkt leesvaardigheid en leesvaardigheid versterkt leesmotivatie.

Er bestaan verschillende wetenschappelijke theorieën over motivatie. Een van de meest bekende is de zelfdeterminatietheorie (Ryan & Deci, 2000). Deze theorie beschrijft hoe intrinsieke en extrinsieke motivaties individuen aanzetten tot actie. Intrinsieke motivatie verwijst naar de motivatie die voortkomt uit het uitvoeren van een activiteit omwille van de activiteit zelf, zoals persoonlijke voldoening en interesse (Ryan & Deci, 2000). Voor lezen houdt dit bijvoorbeeld in dat iemand een boek leest omdat diegene geïnteresseerd is in het onderwerp van het boek. Extrinsieke motivatie daarentegen verwijst naar het doen van iets omdat het tot een bepaald resultaat leidt. Bijvoorbeeld hard leren voor een toets, omdat je een hoog cijfer wilt halen, of omdat ouders dat belangrijk vinden.

De kern van de zelfdeterminatietheorie is dat de intrinsieke motivatie van leeders bevordert kan worden door te voldoen aan drie basisbehoeften: autonomie, competentie en verbondenheid (Ryan & Deci, 2000). Met autonomie wordt bedoeld dat mensen behoefte hebben aan het maken van eigen keuzes. In het lesonderwijs betekent dit dat leerlingen zelf kunnen bepalen welke teksten zij lezen, al kan die keuze wel gelimiteerd worden. Docenten geven leerlingen bijvoorbeeld keuze uit een ruime collectie aan materialen, in verschillende genres en over uiteenlopende onderwerpen, maar de boeken zijn wel passend voor hun taalniveau. Competentie heeft betrekking op de behoefte om succesvol te zijn in de activiteiten die men uitvoert. Deze behoefte houdt voor lezen onder andere in dat leerlingen boeken lezen die aansluiten bij hun taalniveau- en achtergrondkennis, zodat zij de inhoud van de teksten voldoende tot zich kunnen nemen. Tot slot betekent de behoefte aan verbondenheid dat men zich verbonden wil voelen met andere mensen. Dit houdt voor lesonderwijs bijvoorbeeld in dat docenten tijd vrijmaken voor activiteiten waarbij cursisten met elkaar van gedachten kunnen wisselen over de gelezen teksten.

Voor het lezen in een tweede taal heeft de zelfdeterminatietheorie belangrijke implicaties. Zo kan het bevorderen van een omgeving die deze drie basisbehoeften ondersteunt, leiden tot meer intrinsieke motivatie, grotere betrokkenheid en betere resultaten (cf. Ryan & Deci, 2000). Dit betekent dat tweedetaaldocenten de leesmotivatie van hun cursisten kunnen verhogen door gevoelens van autonomie te vergroten, competentie van cursisten te versterken en een gevoel van verbondenheid te creëren. Andere onderzoekers hebben vergelijkbare voorwaarden opgesteld om de leesmotivatie en het leesplezier te verhogen. Zo hebben McRae en Guthrie (2009) een lijst met vijf voorwaarden opgesteld ter bevordering van het leesplezier. Deze vijf voorwaarden zijn meesterschap (de cursist weet waar de tekst over gaat), identificatie (de cursist associeert zichzelf met de tekst), interactie (de cursist kan zijn leeservaringen delen), intrinsieke motivatie (de cursist wil de tekst graag lezen) en keuzevrijheid (de cursist heeft (deels) zelf gekozen wat hij wil lezen).

Onderzoekers Mason en Krashen (1997) sluiten zich eveneens aan bij de opvatting over keuzevrijheid. De rol van docent is dan vooral die van gids bij het vinden van interessant materiaal. Het idee is dat de docent samen met de cursisten een (individueel) leesprogramma bedenkt, waarbij de cursisten beginnen met

eenvoudige boeken en een beperkt aantal pagina's, en zij langzaam toewerken naar complexere en langere teksten.

Het stimuleren van het lezen van tweedetaalleerders valt onder de noemer 'leesbevordering'. In de Leesmonitor van Stichting Lezen wordt leesbevordering omschreven als "het stimuleren van het lezen bij kinderen, jongeren en volwassenen, met als doel dat zij lezen niet als verplichte activiteit ervaren, maar beschouwen als een leuke en zinvolle (vrije)tijdsbesteding" (Stichting Lezen, 2024). Daarnaast wordt er gesteld dat binnen leesbevordering leesplezier en leesmotivatie middelen zijn om leesvaardigheid en literaire competentie te verbeteren. "Immers, wie vaak voor het plezier leest, wordt een steeds vaardiger lezer" (Stichting Lezen, 2024).

Er zijn verschillende leesbevorderende activiteiten mogelijk. De eerste is het eerder genoemde vrij lezen. Merke en collega's (2022) hebben in hun meta-analyse naar vrij lezen kernelementen uit internationale literatuur van vrij lezen onder elkaar gezet. Deze kenmerken zijn:

- Leerlingen lezen zelfstandig en voor zichzelf (dus niet hardop).
- Leerlingen lezen boeken (of andere teksten) die ze zelf gekozen hebben.
- De docent leest zelf ook: diegene modelleert het lezen.
- Er wordt een vast blok of gespecificeerde hoeveelheid tijd tijdens de schooldag voor gereserveerd.
- Het voornaamste doel is leesplezier te stimuleren.
- Leerlingen hoeven geen verantwoording af te leggen over wat ze lezen.

Vrij lezen biedt vele voordelen. Mason en Krashen (1997) zijn dan ook groot voorstanders van vrij lezen, maar wel onder bepaalde voorwaarden. Die voorwaarden komen tot uiting in de optimale-input hypothese. Dit houdt in dat de input, de boeken, begrijpelijk moeten zijn. Volgens Hu en Nation (2000) moet een groot percentage (98%) van de woorden in een tekst bekend zijn als de lezer zonder ondersteuning voor zijn plezier leest. Daarnaast moet de tekst aansluiten bij de interesse van de lezer, zodat deze gemotiveerd is en blijft lezen. Bovendien dient de tekst rijk te zijn aan taal die bijdraagt aan de boodschap en flow van het verhaal (Mason & Krashen, 1997).

Een tweede activiteit om het lezen te bevorderen is voorlezen door de docent. Voorlezen is een instructieve manier van lesgeven waarbij de docent een tekst hardop voorleest en daarbij de nodige intonatie, uitspraak, leessnelheid en volume toepast om leerlingen betrokken te houden (Johnston, 2016). Bekend is dat voorlezen vooral nuttig is voor beginnende tweedetaalleerders met een beperkte woordenschat die nog geen woordbeeld hebben ontwikkeld (Johnston, 2016). Het voorlezen door de docent helpt bij tekstbegrip en het ontwikkelen van leesvaardigheden en vergroot het leesplezier en zelfvertrouwen van de leerders (Dhaif, 1990). Het toevoegen van interactieve elementen tijdens het voorlezen, zoals het stellen van vragen, vergroot de betrokkenheid van de leerders (Sandy & Mukti, 2020). Een derde manier om lezen te stimuleren is het promoten van boeken in de klas. De docent kan boeken meenemen naar de klas en stukjes voorlezen, maar leerlingen kunnen ook boeken aan elkaar aanprijzen.

Kortom, docenten kunnen op verschillende manieren het lezen van hun cursisten bevorderen. Internationale literatuur toont echter aan dat er binnen het tweedetaalonderwijs niet altijd voldoende tijd wordt besteed aan vrij lezen, onder andere omdat docenten niet altijd goed op de hoogte zijn van het belang en de voordelen van veel lezen als een vorm van impliciete tweedetaalverwerving (Grabe, 2009; Nation, 2009). Het is de vraag in hoeverre dit beeld ook geldt binnen de huidige NT2-praktijk.

1.1. HUIDIGE STUDIE

In deze studie staat het leesbevorderingsonderwijs aan tweedetaalleerders van het Nederlands (NT2-leerders) centraal. Dit onderzoek richt zich op docenten in het NT2-onderwijs aan volwassenen. Het doel van dit onderzoek is om in kaart te brengen welke opvattingen en praktijken met betrekking tot leesbevordering NT2-docenten er op na houden.

Wij definiëren leesbevordering als activiteiten waarmee docenten cursisten stimuleren om (meer) te lezen.

Het gaat onder meer om vrij lezen, voorlezen en boekpromotie. Onder leesbevordering verstaan we dus niet de activiteiten die gericht zijn op het leren lezen (technisch lezen) en op het begrijpend leren lezen. In dit onderzoek proberen wij in kaart te brengen hoe er in het volwassen NT2-onderwijs aandacht is voor leesbevordering. Onze hoofdvraag is: *In hoeverre en hoe is er aandacht voor leesbevordering in het NT2-onderwijs aan volwassenen?*

Deze hoofdvraag wordt opgedeeld in drie deelvragen:

1. Welke kennis hebben NT2-docenten over leesbevordering?
2. Welke opvattingen hebben NT2-docenten over het belang van leesbevordering?
3. In welke mate en op welke wijze geven NT2-docenten vorm aan leesbevordering? En in hoeverre ervaren zij hierin belemmeringen?

2. METHODE

Het doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de kennis, opvattingen en praktijken van NT2-docenten ten aanzien van leesbevordering in het volwassen NT2-onderwijs. Het onderzoek is uitgevoerd door middel van een digitale vragenlijst en twee focusgroepen.

2.1. PARTICIPANTEN

Een voorwaarde voor deelname aan de vragenlijst was dat de deelnemers momenteel werkzaam dienden te zijn als NT2-docent in het volwassenonderwijs. Het onderzoek richtte zich op NT2-docenten in Nederland en Vlaanderen. Aan de vragenlijst namen 158 participanten deel. De vragenlijst werd niet door iedereen afgemaakt. Er waren 125 participanten die de gehele vragenlijst hebben ingevuld. In Tabel 1 worden de achtergrondkenmerken getoond van de participanten die alle vragen hebben ingevuld. De tabel toont dat de vragenlijst is ingevuld door een redelijk diverse groep NT2-docenten die verschillen in ervaring, onderwijsrichting en de taalniveaus waarop ze lesgeven.

Bij het onderdeel 'onderwijsrichting' wordt onder andere onderscheid gemaakt tussen drie leerroutes volgens de wet inburgering 2021 (Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, 2024). De B1 route is een route voor taal en (vrijwilligers)werk. Inburgeringsplichtigen worden binnen deze route geacht binnen drie jaar de Nederlandse taal op B1 niveau machtig te zijn. Dit is het niveau van de onafhankelijke leerder volgens het Raamwerk NT2. In de B1-route wordt het taalleren meteen gekoppeld aan (vrijwilligers)werk. De onderwijsroute is vooral bedoeld voor jongeren. Zij leren Nederlands op niveau B1 of hoger en worden voorbereid op het volgen van een mbo-, hbo- of universitaire opleiding. Tenslotte is de Z-route de zelfredzaamheidsroute. Deze route is voor inburgeringsplichtigen waarvoor de B1 of onderwijsroute niet passend is, bijvoorbeeld omdat ze nog moeten leren lezen en schrijven. Zij leren Nederlands op een zo hoog mogelijk taalniveau en worden voorbereid om naar vermogen te participeren in de Nederlandse samenleving.

Tabel 1

Algemene Informatie Participanten (N=125).

Geslacht	Opleiding (meerdere opties mogelijk)	Certificaat Competent docent NT2
Man: 12	NT2-opleiding: 93	Ja: 88
Vrouw: 113	Lerarenopleiding: 42 PABO: 25 Anders: 44	Nee: 37

Jaren NT2- ervaring	Onderwijsrichting (meerdere opties mogelijk)	Taalniveau (meerdere opties mogelijk)	Instelling lesgeven (meerdere opties mogelijk)
0-6 maanden: 20	Inburgering Z-route: 32	Alfabetisering Alfa A: 31	Hogeschool of universiteit: 30
6 maanden- 1 jaar: 8	Inburgering B1-route: 55	Alfabetisering Alfa B: 30	Middelbaar beroepsonderwijs (ROC): 25
1 tot 2 jaar: 9	Inburgering onderwijsroute: 29	Alfabetisering Alfa C: 26	Zelfstandige taalschool: 69

2 tot 5 jaar: 25	NT2 op de werkvloer: 23	A1: 106	Anders: 21
Meer dan 5 jaar: 29	NT2 aan expats: 53	A2: 102	
Meer dan 10 jaar: 34	NT2 in een MBO-opleiding: 7	B1: 89	
	NT2 via gemeentelijke projecten: 38	B2: 43	
	Anders: 24	C1: 18	
		Alle taalniveaus: 2	

Hoewel ons onderzoek zich focust op docenten uit Nederland en Vlaanderen, heeft uiteindelijk maar één docent uit Vlaanderen meegedaan aan de vragenlijst. Er zijn twee focusgroepen gehouden met ieder drie NT2-docenten die verschilden in hun kennis en ervaring op het gebied van leesbevordering.

2.2. INSTRUMENTEN

2.2.1. VRAGENLIJST

De vragenlijst is gemaakt met het programma Qualtrics en bestond uit 35 meerkeuzevragen en 9 open vragen, opgedeeld in acht onderdelen. De complete vragenlijst is terug te vinden in Bijlage 1.

Het eerste onderdeel bestond uit achtergrondinformatie over de participanten. In het tweede onderdeel ging het over hoe de docenten leesbevordering vormgeven in hun eigen onderwijspraktijk, of zij vinden dat ze genoeg kennis hebben over leesbevordering, hoe zij kennis over leesbevordering opdoen, waar ze eventuele knelpunten ervaren in het vormgeven van leesbevordering en of er beleid over leesbevordering is binnen de eigen organisatie. Het derde onderdeel ging over de aanwezigheid van leesboeken in de NT2-klas, bijvoorbeeld in verschillende thuistalen van de cursisten. Het vierde onderdeel van de vragenlijst focuste zich op vrij lezen. Het vijfde, zesde en zevende onderdeel gingen respectievelijk over voorlezen, boekpromotie en aanvullende activiteiten die NT2-docenten ondernemen ter bevordering van het lezen. In het laatste onderdeel werd gevraagd naar het belang dat de NT2-docent gaf aan leesbevordering en wiens verantwoordelijkheid het stimuleren van lezen is. Tot slot waren er drie open vragen die gingen over toelichting op de mate van belang die docenten aan het stimuleren van lezen geven.

De vragenlijst werd verspreid onder NT2-docenten via een link die werd gecreëerd met het programma Qualtrics. De verspreiding vond voornamelijk plaats via LinkedIn en Facebook, bijvoorbeeld door een oproep uit te zetten via de LinkedIn-pagina's van VU-NT2 en het LeesbevorderingsLab en door de vragenlijst te verspreiden in verschillende NT2-groepen op Facebook. De dataverzameling vond plaats van dinsdag 19 maart 2024 tot en met woensdag 15 mei 2024.

2.2.2. FOCUSGROEPEN

Naast de digitale vragenlijst hebben we ook twee focusgroepen georganiseerd. Dit hebben we gedaan om de gegevens uit de vragenlijst aan te vullen. De focusgroepen richtten zich op de aanvulling van de derde deelvraag (*In welke mate en op welke wijze geven NT2-docenten vorm aan leesbevordering? En in hoeverre ervaren zij hierin belemmeringen?*). Het gesprek begon met de openingsvraag: Kunt u ons meenemen in hoe een normale week eruitziet qua leesbevorderingsactiviteiten? Daarna kwamen de onderwerpen belemmeringen/uitdagingen en beleid over leesbevordering aan de orde. Aan het einde was er ruimte voor eigen input. De focusgroepen vonden plaats op maandag 27 mei 2024 via Teams en duurden één uur. Deelnemers aan de focusgroepen gaven vooraf expliciet toestemming voor het opnemen van het gesprek ter bevordering van de (anonieme) verwerking van de data.

3. RESULTATEN

In deze paragraaf bespreken we eerst de resultaten van de vragenlijst en daarna de uitkomsten van de focusgroepen.

3.1. RESULTATEN VRAGENLIJST

Niet alle vragen zijn door alle participanten ingevuld. Per vraag wordt daarom vermeld hoeveel participanten deze hebben ingevuld.

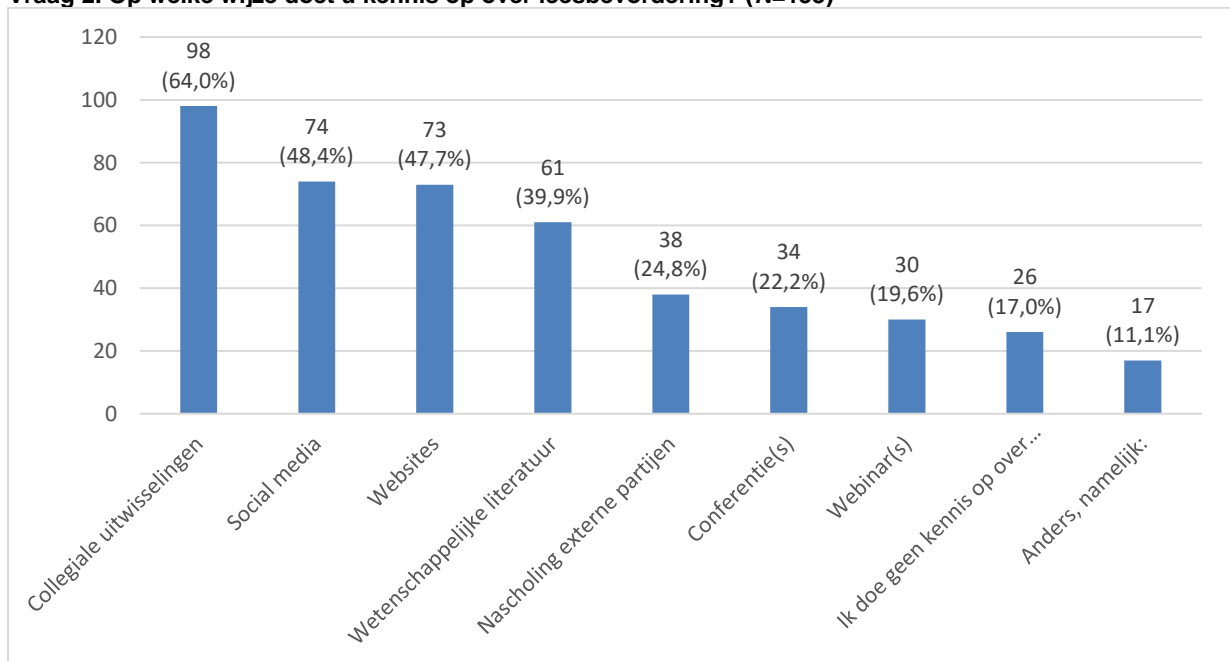
Praktijk van leesbevordering in het NT2-onderwijs voor volwassenen

Vraag 1. Vindt u dat u voldoende vaardigheden en kennis heeft om het lezen van de cursisten te bevorderen? (N=158)

Op deze vraag gaven 58 participanten (37%) 'ja', 85 participanten (54%) 'enigszins' en 15 participanten (9%) 'nee' als antwoord.

Figuur 1

Vraag 2. Op welke wijze doet u kennis op over leesbevordering? (N=153)

In Figuur 1 zijn de antwoorden op vraag 2 te vinden. Bij de laatste categorie ('anders, namelijk:') gaven de participanten (N=17) aan kennis op te doen door het lezen van tijdschriften zoals LES, Onze Taal en Levende Talen. Ook gaven participanten als antwoord dat zij tijdens de opleiding kennis vergaarden. Verder kwamen de antwoorden naar voren als 'eigen kenniskring', 'eigen leeservaring', 'podcasts', 'krantenartikelen' en 'onderzoeken en artikelen'.

Vraag 3. Kunt u in een paar zinnen omschrijven wat u doet aan leesbevordering? (N=143)

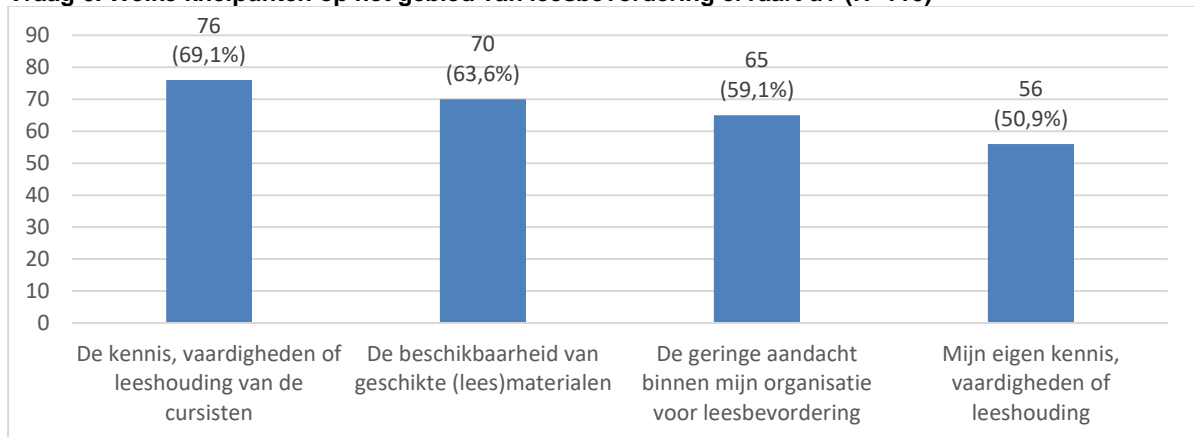
Hieruit komt naar voren dat participanten de cursisten vooral buiten de les stimuleren meer te lezen. Binnen de les wordt lezen meer gekoppeld aan opdrachten. Daarnaast noemden 50 participanten de 'bibliotheek' in hun antwoord.

Vraag 4. Hoe ervaart u het geven van leesbevordering? (N=142)

Bij de beantwoording van deze open vraag gaven 36 participanten aan dit 'leuk' te vinden, 6 'moeizaam', 8 'moeilijk', 10 'lastig', 8 'belangrijk', en 6 participanten 'nuttig'.

Vraag 5. Ervaart u knelpunten op het gebied van leesbevordering? (N=141)

Op deze vraag gaven 119 participanten (84%) als antwoord 'ja' en 22 participanten (16%) 'nee'.

Figuur 2.**Vraag 6. Welke knelpunten op het gebied van leesbevordering ervaart u? (N=110)**

Bij de vraag uit Figuur 2 was er de mogelijkheid om een toelichting te geven. Bij de antwoordoptie 'de kennis, vaardigheden of leeshouding van de cursisten' gaven docenten aan dat cursisten weinig woordenschat hebben, ze niet gewend zijn om te lezen, ze lezen niet leuk vinden, of dat ze weinig interesse, motivatie en/of tijd voor lezen hebben. Ook worden de niveaoverschillen tussen cursisten genoemd, waardoor het lastiger is voor de NT2-docent om dezelfde tekst aan dezelfde groep voor te leggen. Docenten antwoordden daarnaast dat cursisten lezen zien als een als een verplichting of tijdverspilling, dat lezen niet in hun cultuur zit en dat cursisten lezen moeilijk vinden.

Bij de antwoordoptie 'de beschikbaarheid van geschikte (lees)materialen' kwamen de docenten met toelichtingen dat materiaal schaars en duur is. Ook schreven veel docenten dat er weinig literatuur is voor lage niveaus, passend bij de interesses van de cursisten. "Er is te weinig leesmateriaal dat zeer eenvoudig is, maar niet kinderachtig", schreef een docent.

Bij de antwoordoptie 'de geringe aandacht binnen mijn organisatie voor leesbevordering' gaven docenten aan dat ze zich vooral aan het lesmateriaal uit de methode houden. Ook schreven participanten dat leesbevordering geen doel op zich is en dat de nadruk ligt op mondeling communiceren en begrijpend lezen. Er is daarom weinig tijd voor leesbevordering in de klas.

Bij de antwoordoptie 'mijn eigen kennis, vaardigheden of leeshouding', lichtten de docenten toe dat ze niet weten welke materialen er zijn of waar ze moeten zoeken. Sommige docenten geven aan zelf ook niet veel te lezen.

Figuur 3

Vraag 7. Is er binnen uw organisatie(s) een specifiek beleid als het gaat om leesbevordering? (N=132)

Uit Figuur 3 blijkt dat de meeste organisaties geen taalbeleid hebben. Bij de categorie 'anders namelijk' gaven veel participanten aan het niet precies te weten. Andere docenten antwoordden dat het vanuit de docent zelf moet komen. Ook gaf een docent aan: "Er wordt momenteel gewerkt aan een beleidsstuk voor Nederlands lezen en een beleidsstuk specifiek voor studenten met een NT2-status binnen ons mbo."

Aanwezigheid van leesmaterialen

Vraag 8. Beschikt uw school over een bibliotheek met leesboeken? (N=132)

Op deze vraag gaven 45 participanten (34%) als antwoord 'ja' en 87 participanten (66%) 'nee'.

Vraag 9. Hoe vaak bezoekt u de bibliotheek met de cursisten? (N=45)

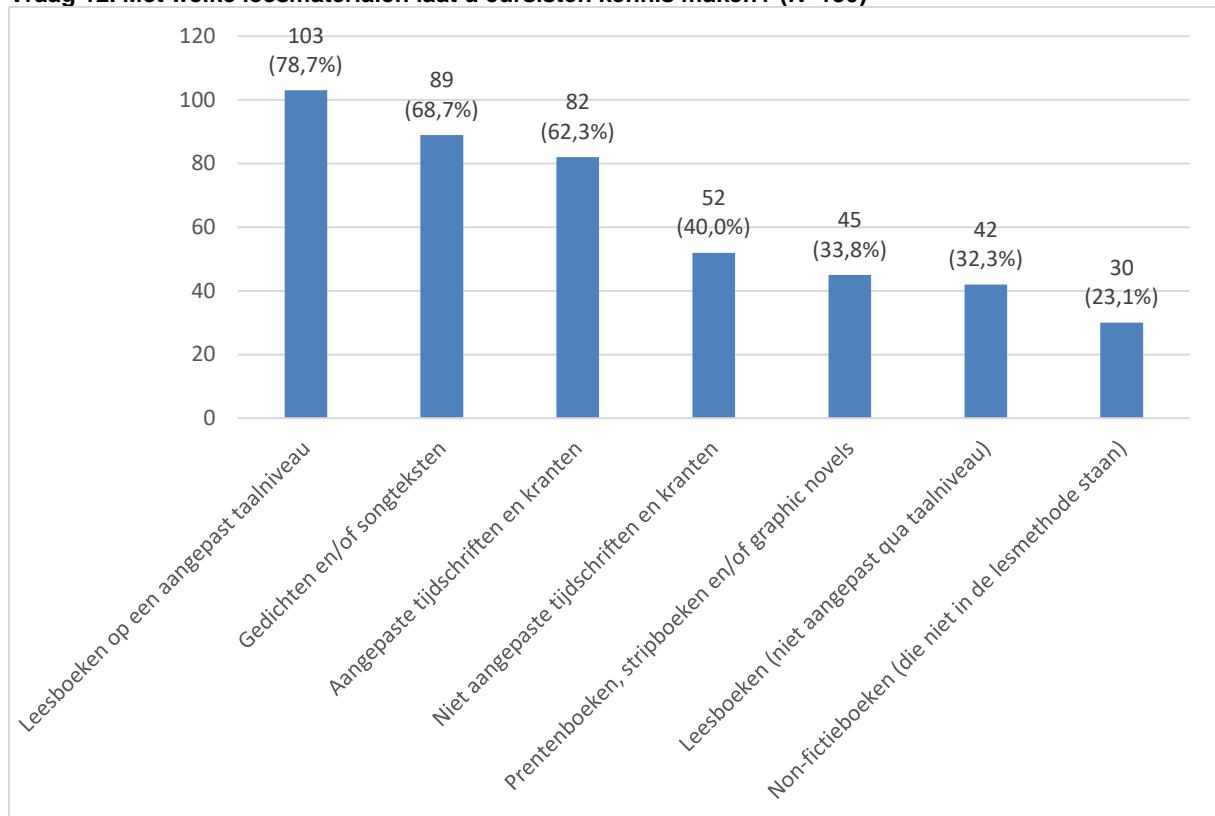
Uit de antwoorden kwam veel terug dat dit niet zo vaak of helemaal niet gebeurt. Veel docenten nemen zelf leesboeken uit de bibliotheek mee naar de les. Ook geven sommige aan dat de bibliotheek vaak maar één bak met geschikte boeken heeft.

Vraag 10. Beschikt uw school ook over leesboeken in verschillende thuistalen van cursisten? (N=132)

Op deze vraag gaven 4 participanten (3%) 'ja', 19 participanten (14%) 'weet ik niet' en 109 participanten (83%) 'nee' als antwoord.

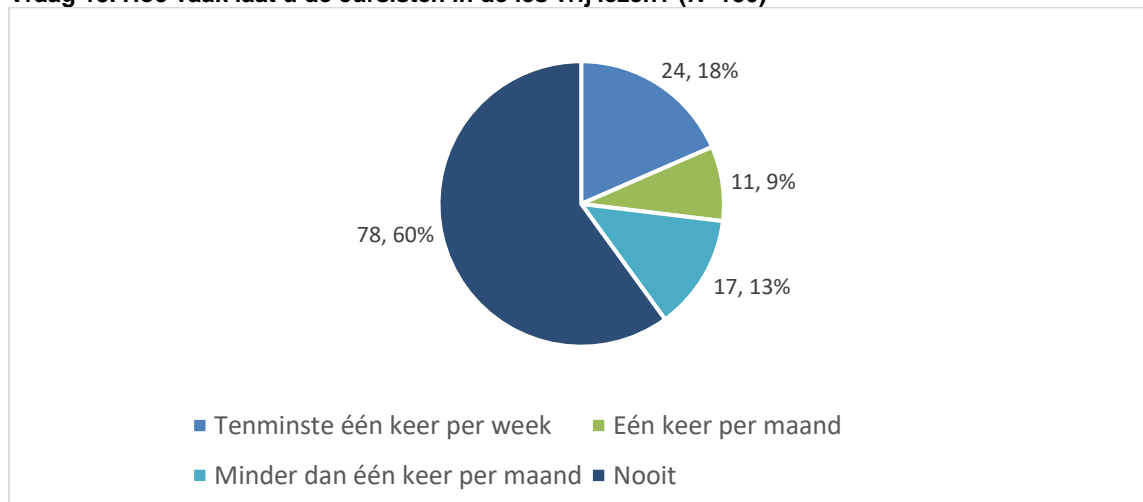
Vraag 11. Hoe zet u leesboeken in de thuistalen van de cursisten in tijdens uw onderwijs? (N=3)

Hierbij gaf één docent aan dat ze de cursisten over leesboeken in hun thuistaal laat vertellen en presentaties laat geven.

Figuur 4.**Vraag 12. Met welke leesmaterialen laat u cursisten kennis maken? (N=130)**

Uit Figuur 4 blijkt dat NT2-docenten hun cursisten het meest kennis laten maken met leesboeken op een aangepast taalniveau (78,7%) en het minst met non-fictieboeken die niet in de lesmethode staan (23,1%).

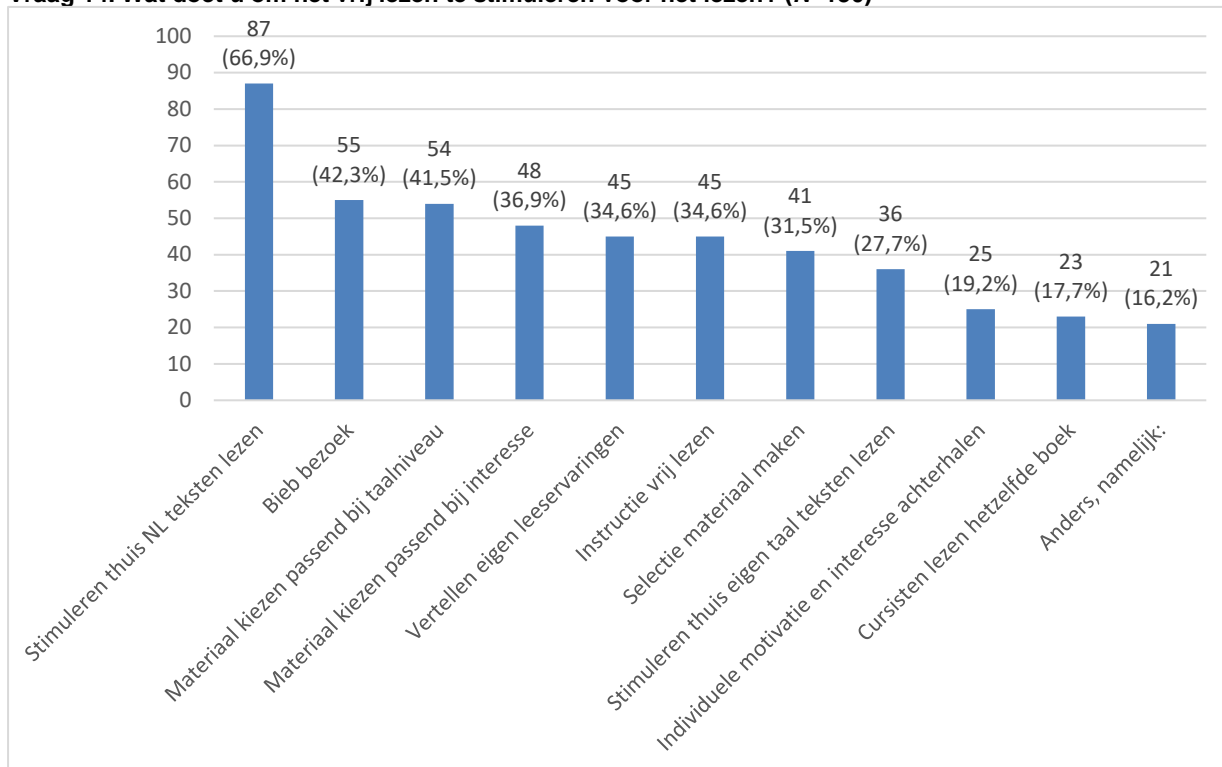
Vrij lezen

Figuur 5**Vraag 13. Hoe vaak laat u de cursisten in de les vrij lezen? (N=130)**

Uit Figuur 5 blijkt dat de meerderheid van de participanten (60%) hun cursisten nooit in de les vrij laat lezen.

Figuur 6

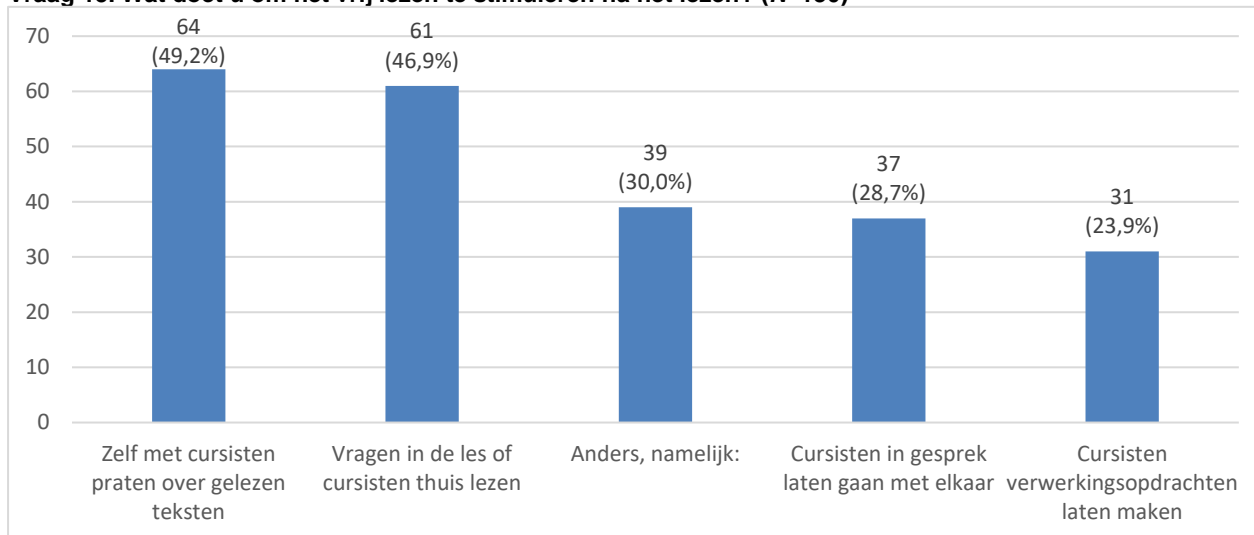
Vraag 14. Wat doet u om het vrij lezen te stimuleren voor het lezen? (N=130)

Uit Figuur 6 blijkt dat met 66,9% het stimuleren van de cursisten om thuis Nederlandse teksten te lezen de meest voorkomende activiteit is. Alle andere categorieën worden door minder de helft van de participanten gedaan (uitkomsten van 42,3% aflopend naar 17,7% van de participanten). Bij de laatste categorie 'anders namelijk': gaf een participant aan dat cursisten vrij mochten lezen op momenten dat ze moeten wachten.

Figuur 7

Vraag 15. Wat doet u om het vrij lezen te stimuleren na het lezen? (N=130)

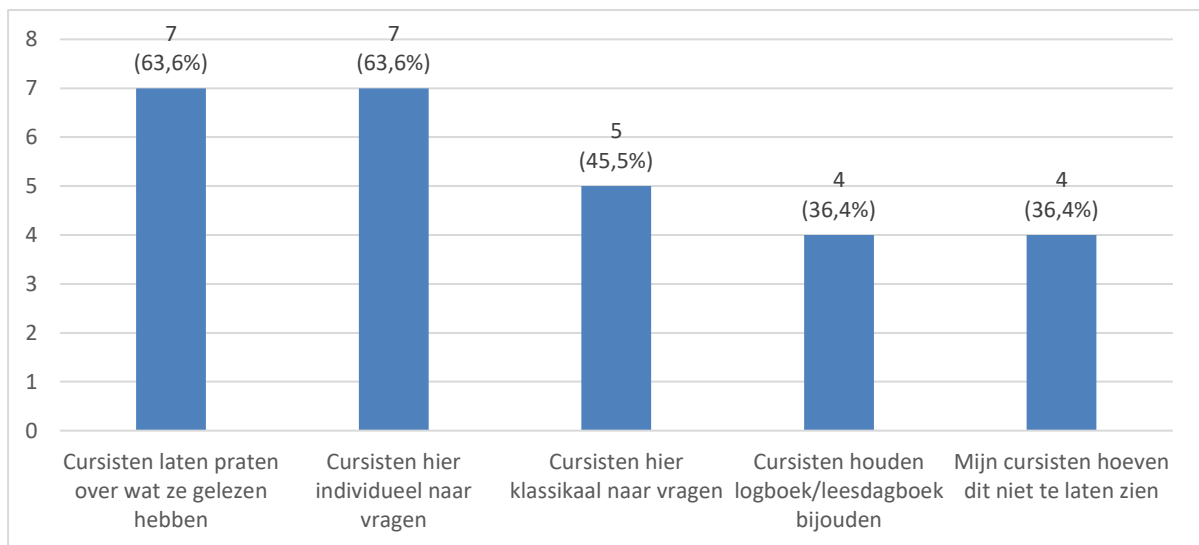
Uit Figuur 7 blijkt dat na het lezen de NT2-docenten het vaakst zelf met cursisten praten over gelezen teksten (49,2%) en dat zij het minst vaak de cursisten verwerkingsopdrachten laten maken (23,9%). Bij de categorie 'anders namelijk' werd genoemd dat cursisten een recensie moeten geven over het gelezen boek en dat cursisten een presentatie moeten geven over een artikel dat ze hebben gelezen.

Vraag 16. Op welke wijze praat u met de cursisten over wat ze van gelezen teksten vonden? (N=64)

Bij de beantwoording van deze vraag kwam naar voren dat 37 participanten (58%) er met de hele groep over praat, 17 participanten (26%) het er één op één met de cursist over heeft. De 10 participanten (16%) die 'anders, namelijk' als antwoord gaven, gaven soms aan dat ze teksten in kleine groepjes laten bespreken.

Vraag 17. Stelt u voor de cursisten doelen met betrekking tot wat en hoeveel ze buiten de les lezen? (N=130)

Op deze vraag gaven 11 participanten (8%) 'ja' en '119' participanten (92%) 'nee' als antwoord.

Figuur 8**Vraag 18. Op welke wijze laten de cursisten zien wat ze buiten de les hebben gelezen? (N=11)**

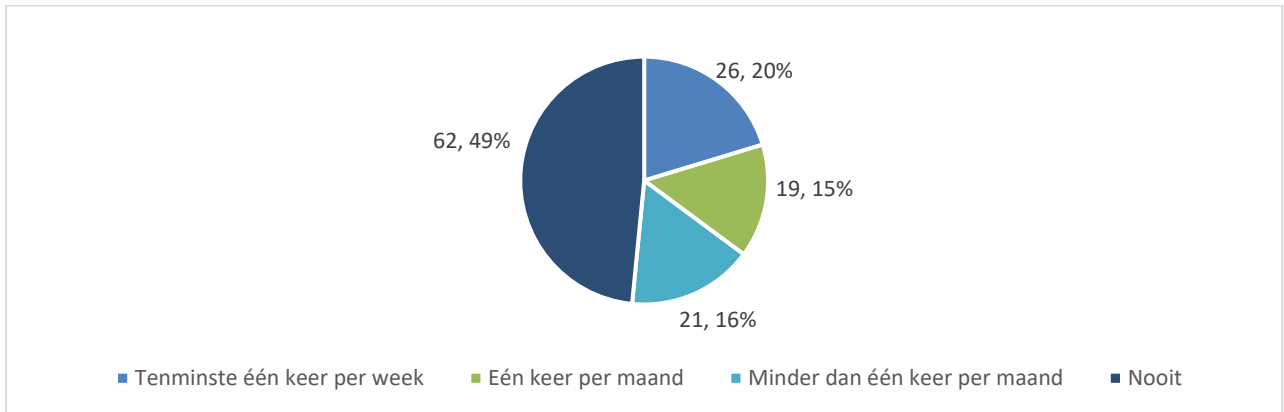
Uit Figuur 8 blijkt dat de meeste docenten de cursisten laten praten over wat ze gelezen hebben en de cursisten individueel vragen naar wat ze buiten de les hebben gelezen.

Vraag 19. Praat u met cursisten als u merkt dat ze niet/nauwelijks geïnteresseerd zijn in lezen of als u merkt dat zij weinig thuis lezen? (N=129)

Op deze vraag gaven 56 participanten (43%) 'ja' en 73 participanten (57%) 'nee' als antwoord.

Vraag 20. Wat zegt u dan tegen de cursisten? Hoe probeert u het lezen van deze cursisten te bevorderen buiten de les? (N=55)

Uit de antwoorden kwam naar voren dat docenten de interesses proberen te achterhalen en de cursisten vertellen dat lezen nuttig en belangrijk is en ook leuk kan zijn.

Voorlezen**Figuur 9****Vraag 21. Hoe vaak leest u klassikaal voor om het lezen te stimuleren? (N=128)**

Uit Figuur 9 blijkt dat bijna de helft (49%) van de participanten nooit klassikaal aan hun cursisten voorleest om het lezen te stimuleren.

Figuur 10**Vraag 22. Wat doet u om cursisten bij het voorlezen te betrekken? (N=64)**

Antwoorden	Aantallen	Percentages (%)
Ik geef uitleg over de betekenis van woorden	49	76,6
Ik praat met de cursisten over gebeurtenissen uit het verhaal	46	71,9
Ik stel vragen over de voorgelezen tekst om te controleren of de cursisten het begrijpen	42	65,6
Ik kies een boek dat aansluit bij de interesse van de cursisten	33	51,6
Ik controleer of alle cursisten actief luisteren	31	48,4
Ik zorg ervoor dat cursisten elkaar niet storen/afleiden	22	34,4
Ik pols eerst wat cursisten interessant vinden voordat ik een boek uitkies	10	15,6
Anders, namelijk:	6	9,4
Ik laat cursisten bepalen wat ik voorlees	4	6,3

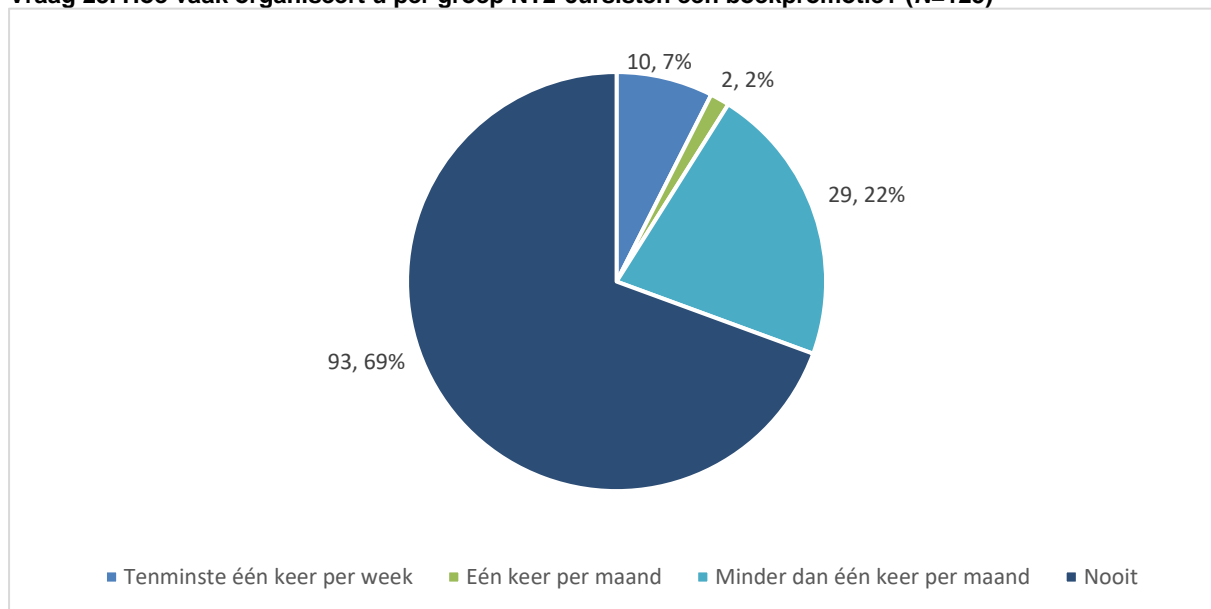
Uit Figuur 10 blijkt dat uitleg geven over de betekenis van woorden met 76,6% van de participanten de meest voorkomende activiteit is om cursisten bij het voorlezen te betrekken en de cursisten laten bepalen wat de NT2-docent voorleest de minst voorkomende activiteit (6,3%). Bij de categorie 'anders namelijk' gaf een docent als antwoord: "Speciale opdrachten, zoals laten bedenken hoe het verhaal afloopt of de spreekwoorden uit de tekst halen en bedenken wat die kunnen betekenen". Een andere docent gaf aan te

proberen de tekst tot leven te laten komen door uitbeelden. Ook gaven meerdere docenten aan dat ze een vervolgopdracht meegeven aan de cursisten.

Boekpromotie

Figuur 11

Vraag 23. Hoe vaak organiseert u per groep NT2-cursisten een boekpromotie? (N=125)

Uit Figuur 11 blijkt dat meer dan de helft van de participanten (69%) nooit een boekpromotie organiseert.

Figuur 12

Vraag 24. Welke activiteiten voert u uit om een boek te promoten? (N=32)

Antwoorden	Aantallen	Percentages (%)
Ik vertel over het onderwerp van een boek	23	71,9
Ik laat cursisten elkaar boeken aanraden	22	68,8
Ik introduceer boeken waarvan ik verwacht dat de cursisten ze leuk zullen vinden	21	65,6
Ik stel vragen aan de cursisten over wat ze van het boek vinden	17	53,1
Ik vertel over de auteur van het boek	16	50
Ik introduceer boeken die de meeste cursisten nog niet kennen	13	40,6
Ik laat een filmfragment zien (over onderwerp, filmtrailer van boekverfilming, et cetera)	10	31,3
Ik laat cursisten kennis maken met het boek door ze zelf een	10	31,3

stukje uit het boek te laten
lezen

Anders, namelijk 3 9,4

In Figuur 12 zijn de antwoorden op vraag 24 te vinden. Uit Figuur 12 blijkt dat vertellen over het onderwerp van een boek de meest voorkomende activiteiten onder de participanten is om een boek te promoten (71,9%). Bij de categorie 'anders, namelijk' antwoordde een docent: "We laten cursisten voorbeelden zien van boeken in gemakkelijke taal en vertellen erover."

Aanvullende activiteiten

Vraag 25. Zijn er naast vrij lezen, voorlezen en boekpromotie nog andere activiteiten die u inzet om het lezen van cursisten te bevorderen? (N=125)

Op deze vraag gaven 30 participanten (24%) 'ja' en 95 participanten (76%) 'nee' als antwoord.

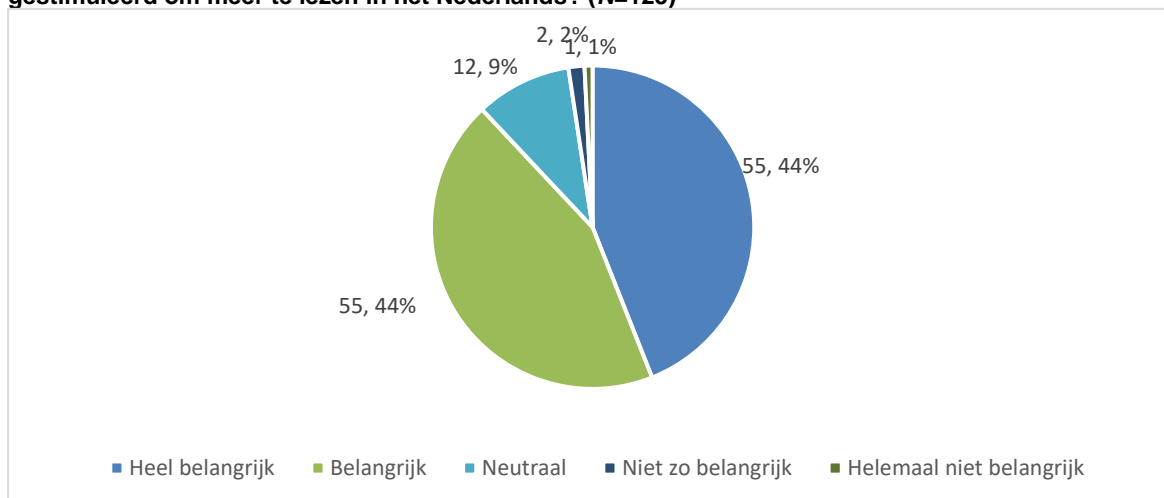
Vraag 26. Welke activiteiten zijn dit? (N=30)

Op deze vraag antwoordden de participanten dat ze zelf extra opdrachten en teksten maken. Ook kwam in antwoorden terug dat er een bezoek wordt gebracht aan de bibliotheek en dat docenten eigen materiaal zoals kranten meenemen naar de les.

Vragen over leesbevordering in het algemeen

Figuur 13

Vraag 27. Hoe belangrijk vond u het vóór het invullen van deze vragenlijst dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands? (N=125)

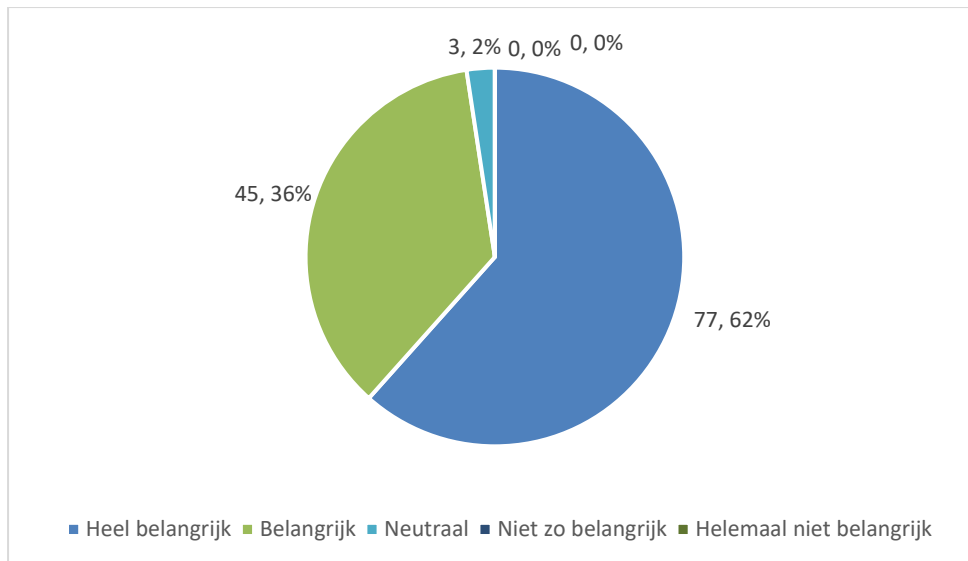
Uit Figuur 13 blijkt dat voor het invullen van de vragenlijst 55 participanten (44%) het 'heel belangrijk' en 55 participanten het 'belangrijk' vinden dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands.

Vraag 28. Kunt u uw antwoord toelichten? (N=125)

Uit de antwoorden kwam naar voren dat 31 participanten vinden dat leesbevordering helpt met het vergroten van de woordenschat van de cursisten. Ook noemden de participanten het leesplezier dat wordt vergroot.

Figuur 14

Vraag 29. Hoe belangrijk vindt u het ná het invullen van deze vragenlijst dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands? (N=125)

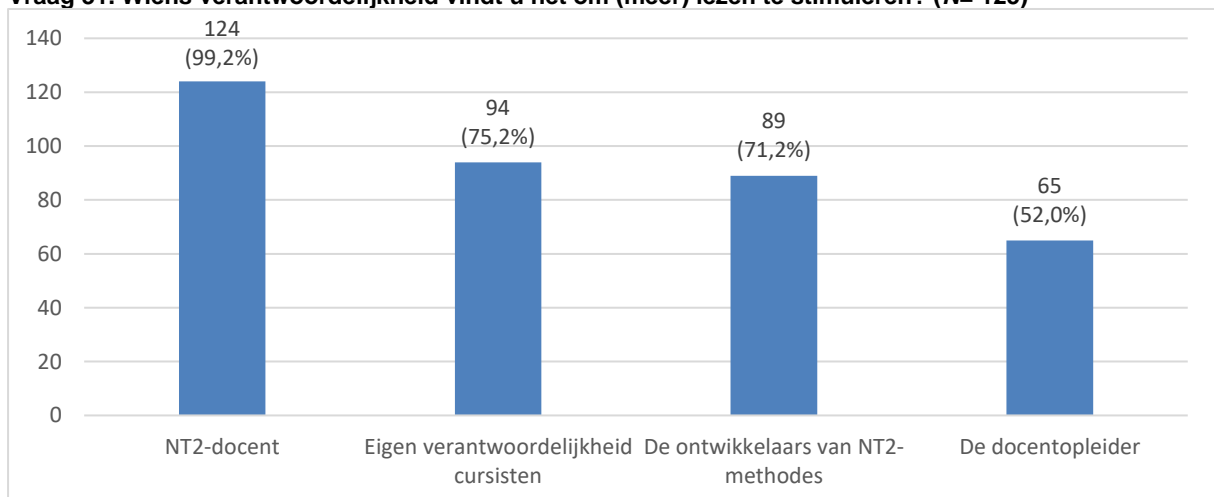
Uit Figuur 14 blijkt dat ná het invullen van de vragenlijst de participanten het belang van cursisten stimuleren om meer te lezen in het Nederlands is toegenomen. Waar er vóór het invullen van de vragenlijst nog participanten waren die het stimuleren van meer lezen in het Nederlands 'niet zo belangrijk' of 'helemaal niet belangrijk' vonden, zijn er geen participanten die deze categorieën ná het invullen van de vragenlijst hebben ingevuld. De categorie 'heel belangrijk' is na het invullen van de vragenlijst toegenomen.

Vraag 30. Kunt u uw antwoord toelichten? (N=125)

Uit de antwoorden blijkt dat de vragenlijst ervoor heeft gezorgd dat participanten enthousiast zijn geworden om meer aan leesbevordering te doen in hun lespraktijk. Zo schreef één docent: "Ik ben me weer nog meer bewust geworden van het belang van leesbevordering."

Figuur 15

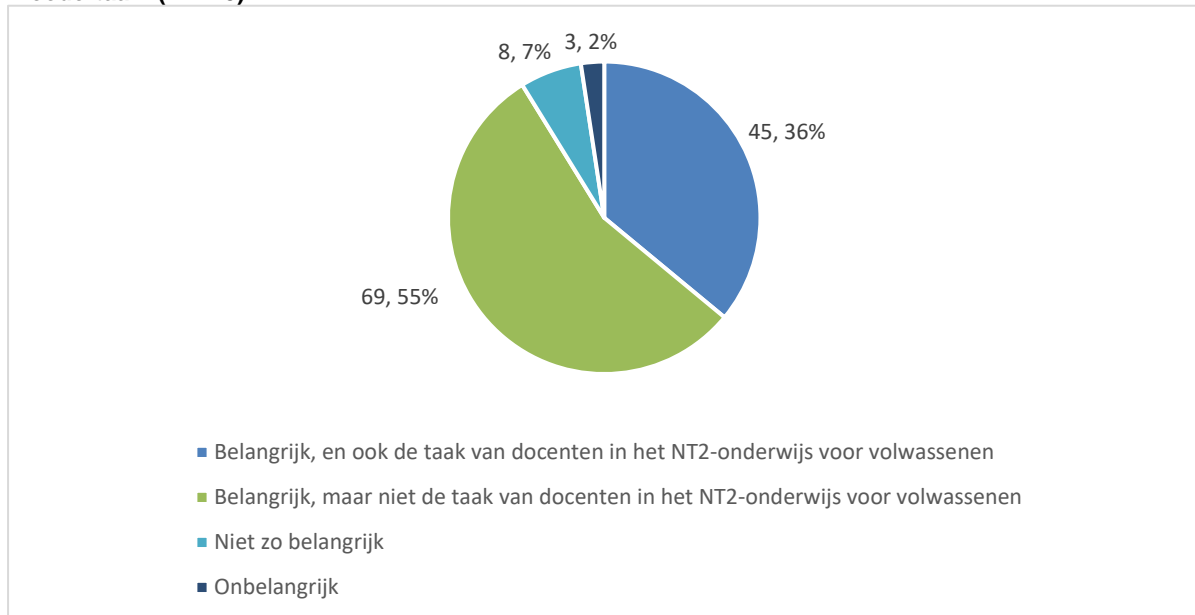
Vraag 31. Wiens verantwoordelijkheid vindt u het om (meer) lezen te stimuleren? (N= 125)

Uit Figuur 15 blijkt dat bijna alle participanten (99,2%) het de verantwoordelijkheid van de NT2-docent vinden om meer lezen te stimuleren. Tegelijkertijd vindt ook meer dan de helft van de participanten (52%) het de verantwoordelijkheid van de docentopleider.

Figuur 16

Vraag 32. Hoe belangrijk vindt u het dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in hun moedertaal? (N=125)

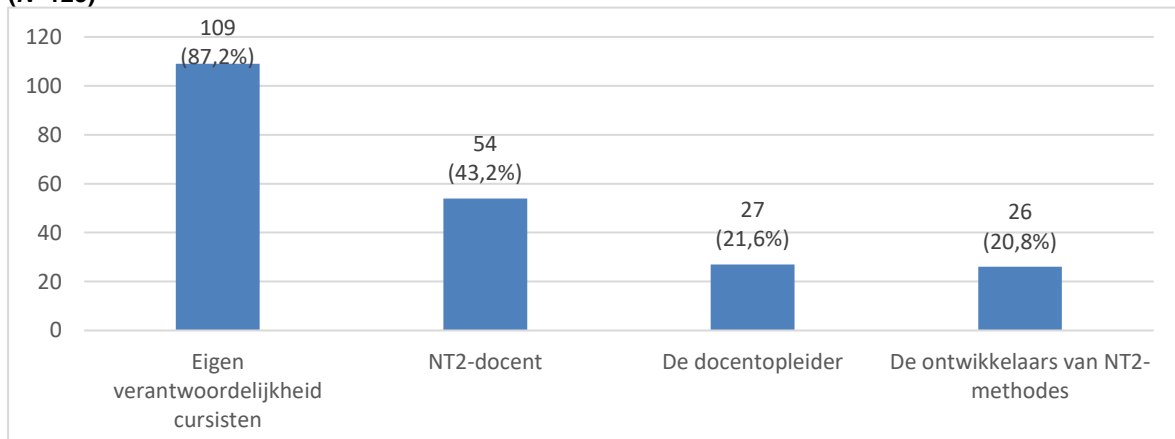
Uit Figuur 16 blijkt dat bijna alle participanten (91%) het belangrijk vinden dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in hun moedertaal, maar dat meer dan de helft van de participanten (55%) dat niet de taak van docenten in het NT2-onderwijs voor volwassenen vindt.

Vraag 33. Kunt u uw antwoord toelichten? (N=125)

Uit de antwoorden kwam naar voren dat participanten het belang van lezen in de moedertaal onderkennen. Zo schreef één docent: "Lezen in de moedertaal helpt het lezen in een nieuwe taal." Docenten vinden het echter niet hun verantwoordelijkheid om het lezen in de moedertaal verder te versterken. Het volgende antwoord van een docent illustreert dit: "Mijn doel is dat de cursisten Nederlands leren en daarom houd ik me niet bezig met wat ze in hun eigen taal doen."

Figuur 17

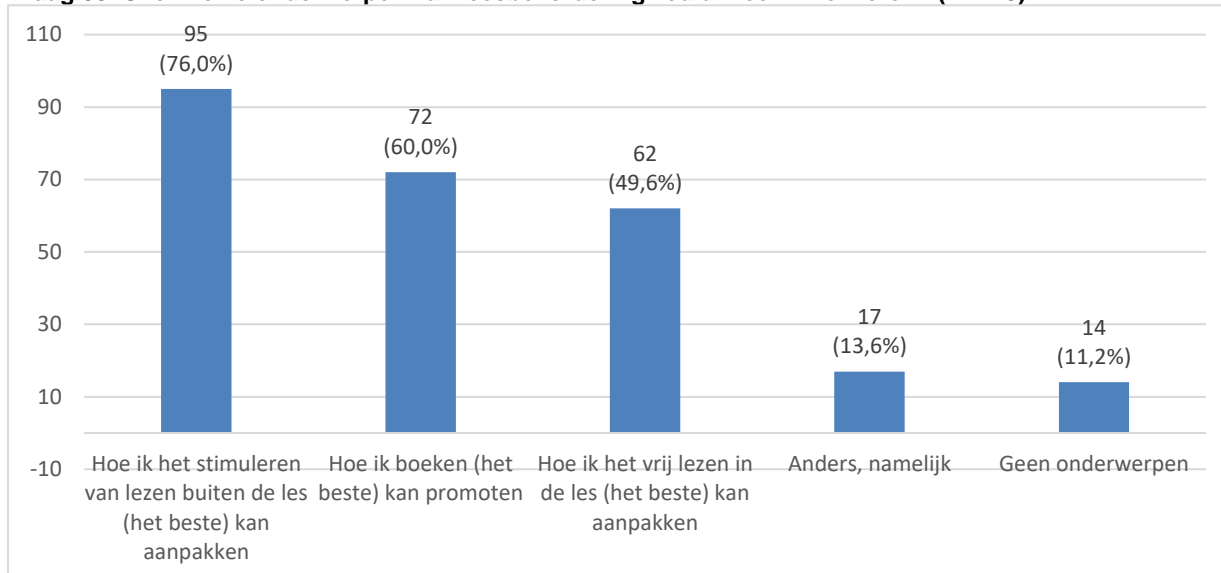
Vraag 34. Wiens verantwoordelijkheid vindt u het om (meer) lezen in de moedertaal te stimuleren? (N=125)

Uit Figuur 17 blijkt dat een grote meerderheid van de participanten (87,2%) het de eigen verantwoordelijkheid van de cursisten vindt om meer te lezen in de moedertaal. Iets minder dan de helft van de participanten (43,2%) vindt het de verantwoordelijkheid van de NT2-docent.

Figuur 18

Vraag 35. Over welke onderwerpen van leesbevordering zou u meer willen leren? (N=125)

Uit Figuur 18 blijkt dat het onderwerp waar participanten het meest over zouden willen leren is hoe ze het stimuleren van lezen buiten de les het beste kunnen aanpakken (76%). Bij de categorie 'anders, namelijk' gaven participanten verschillende antwoorden. Zo schreef één docent: "over werkvormen waarbij leesbevordering een mooi bijproduct is, naast het bevorderen van andere taalvaardigheden". Een andere docent wilde meer weten over het gebruik van digitale tools. Daarnaast kwam hier de wens en wil naar voren voor tips voor concrete boeken die docenten in de les kunnen gebruiken.

3.2. RESULTATEN FOCUSGROEPEN

In de focusgroepen kwamen de volgende onderwerpen aan bod: belemmeringen/uitdagingen en beleid over leesbevordering. Hieronder zal worden toegelicht wat deelnemers over deze onderwerpen hebben verteld.

Belemmeringen

Iedere deelnemer aan de focusgroep herkende zich in het gebrek aan tijd voor leesbevordering binnen een NT2-cursus. Een docent vertelde hierover: "Ja, ik denk dat voor mij de grootste belemmering is om tijd te maken. Je moet gewoon bepaalde grammatica behandelen in elke les." Een andere docent vertelde: "Ik voel ook druk, want ik moet mensen in 3 jaar tijd op B1 hebben (...) Dat is best heftig, dus is er tijd voor? Dat is ook de vraag." Zo kwam in de gesprekken naar voren dat docenten een vol programma hebben waarin weinig tijd is voor vrij lezen.

Andere belemmeringen voor het geven van leesbevorderingsactiviteiten zijn de niveaoverschillen van cursisten en het vinden van geschikt (lees)materiaal. Een docent gaf aan: "Het is vooral fijn als ze [de cursisten] iets kunnen lezen wat aansluit bij hun interesse, maar dat is voor iedereen anders. Ze hebben allemaal andere achtergronden, andere niveaus. Ze komen uit verschillende landen, dus om echt geschikt materiaal te vinden, om te gebruiken, ook voor leesvaardigheid, dat is gewoon helemaal niet makkelijk." Een andere docent gaf ook aan weinig materiaal te hebben vanwege geldgebrek: "mijn taalschool geeft geen geld voor boeken."

Gevraagd naar mogelijke oplossingen voor de belemmeringen gaf een docent aan meer tijd te willen om de

cursisten les te geven: “Geef maar meer tijd, geef maar 5 jaar.” Ook werd een gratis abonnement op de bibliotheek genoemd. Daarnaast droeg een docent het idee aan om in het Taalcafé cursisten te laten lezen.

Beleid

In de focusgroepen is gevraagd naar hoe het ideale beleid qua leesbevordering er volgens de deelnemers uit zou zien. Hieruit kwam naar voren dat docenten het een mooi idee vinden als lezen een vast halfuur/kwartier zou krijgen in de les. Ook pleitten twee docenten voor een grotere rol van de bibliotheek. Een docent zei hierover: “Het zou mooi zijn als de NT2-cursist van welk niveau ook daar [de bibliotheek] een serieuze plek krijgt.” Andere ideeën die werden aangedragen, waren het aanbieden van een aparte leescursus naast het reguliere programma en het hebben van een leesexpert op elke taalschool.

Eigen input

Als laatste zijn de deelnemers gevraagd naar eigen input. Hierbij was de gedachte dat dingen die nog niet aan bod waren gekomen eerder in het gesprek maar de deelnemers zelf wel belangrijk vonden, boven tafel zouden komen. In focusgroep 1 kwam naar voren dat de NT2-docenten merkten dat cursisten een verhaal lezen leuk vonden en dit een succeservaring voor hen is. In focusgroep 2 werd het centrale punt de behoefte aan meer boeken voor volwassen NT2-cursisten. Uit beide gesprekken blijkt dat de bevroagde NT2-docenten erg gemotiveerd zijn om het lezen van hun cursisten te bevorderen, maar dat ze hier meer handvatten voor nodig hebben.

4. CONCLUSIE EN DISCUSSIE

In dit onderzoek is door middel van een digitale vragenlijst en twee focusgroepen de aandacht die NT2-docenten hebben voor leesbevordering in kaart gebracht in hun NT2-onderwijs aan volwassenen. Hierbij stond de volgende hoofdvraag centraal: *In hoeverre en hoe is er aandacht voor leesbevordering in het NT2-onderwijs aan volwassenen?*

De deelvragen die ten grondslag lagen aan dit onderzoek waren:

1. Welke kennis hebben NT2-docenten over leesbevordering?
2. Welke opvattingen hebben NT2-docenten over het belang van leesbevordering?
3. In welke mate en op welke wijze geven NT2-docenten vorm aan leesbevordering? En in hoeverre ervaren zij hierin belemmeringen?

In deze paragraaf gaan we per deelvraag in op de belangrijkste bevindingen.

Deelvraag 1: Welke kennis hebben NT2-docenten over leesbevordering?

De resultaten tonen aan dat een aanzienlijk aantal NT2-docenten zich bewust is van het belang van leesbevordering, maar dat er verschillen bestaan in de kennis en vaardigheden met betrekking tot leesbevordering waarover zij beschikken. Van de 158 participanten vond 37% dat ze voldoende vaardigheden en kennis hebben om het lezen van cursisten te bevorderen, terwijl 54% aangaf dat ze dit enigszins vinden en 9% dit niet vindt. Docenten doen op verschillende manieren kennis op over leesbevordering, maar 'collegiale uitwisselingen' is met 64% het populairst. De rest van de manieren (bijv. via social media, wetenschappelijke literatuur of nascholing) gebruikt nog niet de helft van de docenten.

Deelvraag 2: Welke opvattingen hebben NT2-docenten over het belang van leesbevordering?

De opvattingen van NT2-docenten over leesbevordering zijn overwegend positief. Waar vóór het invullen van de vragenlijst 44% van de docenten het 'heel belangrijk' vond dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands, was dat na het invullen van de vragenlijst 62%. Door het invullen van de vragenlijst is dus ongeveer een kwart (22%) van de docenten leesbevordering nog belangrijker gaan vinden dan ze eerst vonden. Het invullen van de vragenlijst levert dus een positieve bijdrage op aan het onderkennen van het belang van leesbevordering. Na het invullen van de vragenlijst gaven veel deelnemers aan dat ze enthousiaster zijn geworden over het bevorderen van lezen in hun lessen. Docenten benadrukken dat leesbevordering helpt bij het vergroten van de woordenschat en het leesplezier van cursisten. Daarnaast is het opvallend dat NT2-docenten het aan de NT2-docenten vinden om bij de cursisten het lezen in het Nederlands te bevorderen, maar dat ze het bevorderen van het lezen in de moedertaal geen zaak van de NT2-docent vinden. Toch onderschrijven nagenoeg alle NT2-docenten het belang van lezen in de moedertaal.

Deelvraag 3: In welke mate en op welke wijze geven NT2-docenten vorm aan leesbevordering? En in hoeverre ervaren zij hierin belemmeringen?

NT2-docenten geven op verschillende manieren vorm aan leesbevordering, zoals het stimuleren van cursisten om buiten de les meer te lezen en het koppelen van lezen aan opdrachten binnen de les. De algemene tendens is dat er nog veel winst te behalen valt in het ondernemen van leesbevorderende activiteiten. Vrij lezen is de meest toegepaste methode om lezen onder volwassen NT2-leerders te bevorderen, maar de meeste docenten (60%) passen deze methode nooit toe. Voorlezen om het lezen te stimuleren wordt door de helft van de NT2-docenten nooit gedaan en ook boekpromotie wordt door ongeveer tweede derde van de NT2-docenten nooit toegepast. Hier liggen veel kansen. Vrijwel geen enkele school heeft een specifiek beleid als het om leesbevordering gaat. Het opstellen van beleid kan een manier zijn om verschillende leesbevorderende activiteiten structureel een plek te geven binnen het curriculum.

Bijna alle NT2-docenten ervaren belemmeringen op het gebied van leesbevordering. De meest genoemde knelpunten zijn de beperkte kennis en vaardigheden van cursisten, de ontbrekende beschikbaarheid van geschikte leesmaterialen, en de geringe aandacht voor leesbevordering binnen de eigen organisatie. Bij de

open vragen en in de focusgroepen komt de beperkte tijd die er is voor leesbevordering in de klas sterk naar voren. Veel docenten geven aan dat ze zich vooral aan het lesmateriaal houden dat wordt voorgeschreven door het curriculum. Dit resulteert in weinig lestijd voor leesbevordering in de klas. Vanwege het beperkt aantal lesuren in het volwassenenonderwijs NT2 (gemiddeld 9-12 uur per week) lijkt het erop dat leesbevordering in het volwassenenonderwijs het beste werkt door veel lezen buiten de klas te stimuleren en in de klas lestijd te besteden aan het verwerken van het gelezen materiaal. Ook extracurriculaire leesactiviteiten (leesclubs) lijken goed te passen voor het volwassenenonderwijs (zie bijvoorbeeld Te Selle, in voorbereiding).

Samenvattend kunnen we stellen dat er in beperkte mate aandacht is voor leesbevordering in het NT2-onderwijs aan volwassenen. Uit de antwoorden op de vragenlijst blijkt dat de invulling van leesbevordering in de klas verschilt en afhankelijk is van de opvattingen van docenten ten aanzien van lezen. Dat leesbevordering nauwelijks een plek heeft in het NT2-curriculum is een gemiste kans, omdat veel lezen een enorm impuls kan geven aan de taalontwikkeling.

4.1. BEPERKINGEN ONDERZOEK

Dit onderzoek kent ook beperkingen. Aan het begin van dit onderzoek was het plan om docenten in Nederland en Vlaanderen te betrekken. Uiteindelijk had maar één docent uit Vlaanderen de vragenlijst ingevuld. Daarnaast is in dit onderzoek gevraagd naar verschillende achtergrondkenmerken van de docenten, maar zijn die achtergrondkenmerken niet gebruikt om verschillen tussen docenten te verklaren. Toekomstig onderzoek zou dit kunnen doen. Zo zou er gedifferentieerd kunnen worden qua taalniveau, onderwijsrichting en het aantal jaren dat docenten ervaring hebben. Bovendien is vervolgonderzoek nodig naar de volwassen NT2-cursisten zelf. Wat voor opvattingen hebben zij over leesbevordering? Wat vinden zij van vrij lezen in de klas? Welke activiteiten ervaren zij als prettig en welke niet?

4.2. AANBEVELINGEN LESPRAKTIJK

Uit de resultaten van de vragenlijst en de focusgroepen blijkt dat veel NT2-docenten een sterke wil hebben om aandacht aan leesbevordering te besteden in hun lessen. Hoewel het huidige drukke lesprogramma voor docenten weinig ruimte biedt om hier meer tijd aan te besteden, is er duidelijk enthousiasme om dit verder uit te breiden. Wij doen dan ook graag een oproep aan ontwikkelaars van lesmethodes en aan docentenopleiders om leesbevorderingsactiviteiten, zoals vrij lezen, voorlezen en boekpromotie, structureel op te nemen in het curriculum. Wanneer deze activiteiten een vaste plaats krijgen in de lessen, zullen NT2-cursisten vaker gaan lezen. Zoals in de inleiding besproken, leidt vaker lezen tot betere leesvaardigheid. Dit verhoogt niet alleen het zelfvertrouwen van cursisten, maar stimuleert ook meer leesplezier (Houtveen et al., 2019). Bovendien heeft een verbeterde leesvaardigheid een positieve invloed op de grammatica en spelling van de cursisten (Krashen, 1993; Sangers et al., in voorbereiding). Voor een systematische inbedding van leesbevorderingsactiviteiten in het volwassen NT2-onderwijs is het nodig dat NT2-docententeams binnen hun organisatie afspraken maken over welke activiteiten waar, wanneer en hoe vaak plaatsvinden. Door leesbevorderingsactiviteiten structureel op te nemen in het lesrooster, kan de leesvaardigheid en het leesplezier van cursisten worden vergroot.

Zoals eerder genoemd, zien we vooral mogelijkheden om het lezen buiten de les te stimuleren en in de klas aan de slag te gaan met de verwerking van het lesmateriaal. Ook met beperkte lestijd kunnen er zinnige verwerkingsopdrachten in de klas gedaan worden. En ook in de klas zijn er mogelijkheden om meer aan leesbevordering te doen, zoals:

- Op het gebied van vrij lezen: maak ruimte voor vrij lezen door een leeskwartier in het rooster op te nemen waarin cursisten de ruimte krijgen om in een zelfgekozen boek te lezen.
- Op het gebied van voorlezen: lees inspirerend voor. Goed voorlezen is een krachtig middel om het leesplezier en de leesmotivatie aan te wakkeren. NT2-docenten zouden kunnen experimenteren met regelmatige voorleessessies, waarbij ook cursisten betrokken worden.
- Op het gebied van boekpromotie: doe meer aan boekpromotie, eventueel met hulp van cursisten. Dit vergroot niet alleen de bekendheid met verschillende boeken, maar moedigt cursisten ook aan om meer te lezen.

We bevelen daarnaast aan dat onderwijsorganisaties NT2-docenten ondersteuning bieden in het opzetten van NT2-boekenclubs. In deze clubs kunnen cursisten in hun eigen tijd met elkaar praten over gelezen boeken en elkaar boekentips geven. Tot slot is voor uitgevers een belangrijke rol weggelegd in het voorzien in de behoefte aan specifiek leesmateriaal dat NT2-docenten kunnen inzetten in hun lespraktijk, zodat zij gericht ondersteuning kunnen bieden aan hun cursisten.

Niemand zal het belang van lezen voor de taalontwikkeling van NT2-cursisten ontkennen. Laten we er dan ook samen voor zorgen dat leesbevordering meer centraal komt te staan in het NT2-curriculum!

5. REFERENTIES

- Dhaif, H. (1990). Reading aloud for comprehension: A neglected teaching aid. *Reading in a Foreign Language*, 7(1), 457–464.
- Grabe, W. (2009). *Reading a second language: Moving from theory to practice*. Cambridge University Press.
- Hu, M., & Nation, I. S. P. (2000). Unknown vocabulary density and reading comprehension. *Reading in a Foreign Language*, 13, 403–430.
- Houtveen, Th., van Steensel, R., & de la Rie, S. (2019). *De vele kanten van leesbegrip*. Erasmus Universiteit.
- Johnston, V. (2016). Successful read-alouds in today's classroom. *Kappa Delta Pi Record*, 52(1), 39–42.
- Krashen, S. D. (1993). *The power of reading*.
https://openlibrary.org/books/OL21935888M/The_power_of_reading
- Mason, B., & Krashen, S. (1997). Extensive reading in English as a foreign language. *System*, 25(1), 91–102. [https://doi.org/10.1016/s0346-251x\(96\)00063-2](https://doi.org/10.1016/s0346-251x(96)00063-2)
- Merke, S., Ganushchak, L., & van Steensel, R. (2022). *Verrijkt vrij lezen: Een meta-analyse van de effecten van toevoegingen aan vrij lezen*. Stichting Lezen. https://www.lezen.nl/wp-content/uploads/2022/06/Verrijkt-vrij-lezen_digitaal2022.pdf
- Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. (2024, 1 februari). *Wet inburgering 2021*. Inburgeren in Nederland | Rijksoverheid.nl. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/inburgeren-in-nederland/nieuwe-wet-inburgering>
- McRae, A., & Guthrie, J. T. (2009). Promoting reasons for reading: Teacher practices that impact motivation. *Reading more, reading better*, 55-76.
- Nation, I. S. P. (2009). *Teaching ESL/EFL reading and writing*. Routledge.
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2000). Intrinsic and Extrinsic Motivations: Classic Definitions and New Directions. *Contemporary Educational Psychology*, 25(1), 54–67.
<https://doi.org/10.1006/ceps.1999.1020>
- Sandy, F., & Mukti, L. (2020). EFL students' engagement during interactive read aloud. *ELT-Echo*, 5(2), 108–111.
- Sangers, N. L., van der Sande, L., Welie, C., Dobber, M., & van Steensel, R. (in voorbereiding). Meta-analysis of studies on the effects of extensive reading on second and foreign language learning.
- Stichting Lezen - Leesmonitor(2024). Definitie leesbevordering. <https://www.lezen.nl/onderzoek/definitie-leesbevordering/>
- Suk, N. (2016). The effects of extensive reading on reading comprehension, reading rate, and vocabulary acquisition. *Reading Research Quarterly*, 52 (1), 73-89. <https://doi.org/10.1002/rrq.15>
- Te Selle, D. (in voorbereiding) Het effect van lezen in een NT2-leesclub op de woordenschat en leesmotivatie van NT2-leerders (masterscriptie).

6. BIJLAGEN

BIJLAGE 1: VRAGENLIJST

Toelichting vragenlijst

Beste docent,

U gaat straks een vragenlijst invullen over leesbevordering in het volwassen NT2-onderwijs. Onder leesbevordering worden alle activiteiten verstaan waarmee u het lezen onder uw cursisten stimuleert. Het gaat hierbij onder meer om vrij lezen, voorlezen en/of boekpromotie. Onder leesbevordering verstaan we niet activiteiten die zijn gericht op het leren lezen (technisch lezen) en op het begrijpend leren lezen.

Deze vragenlijst richt zich tot alle NT2-docenten die lesgeven aan volwassen NT2-leerders. Als u wel NT2-docent bent, maar niet lesgeeft aan volwassen leerders, vragen wij u vriendelijk de vragenlijst niet in te vullen.

Het invullen van de vragenlijst duurt ongeveer 10 tot 15 minuten. Verschillende keren wordt aan u gevraagd wat u aan leesbevordering doet in uw lespraktijk. Probeer hierbij een zo goed mogelijke inschatting te maken van uw eigen lespraktijk. Het gaat erom dat wij een realistisch beeld krijgen van wat er aan leesbevordering in het volwassen NT2-onderwijs wordt gedaan. Er zijn dan ook geen goede of foute antwoorden. Geef u simpelweg aan wat u op dit moment doet. Dat is voor ons zeer waardevolle informatie.

Dit onderzoek wordt uitgevoerd door de Vrije Universiteit/VU-NT2 Research. De verzamelde gegevens worden vertrouwelijk behandeld en worden geanonimiseerd. Alleen bevoegde onderzoekers (dr. Camille Welie, dr. Nina Sangers, Isa Boere) hebben toegang tot de onderzoeksgegevens.

Mocht u nog vragen / opmerkingen hebben dan kunt u contact opnemen met Isa Boere (i.j.boere@student.vu.nl)

Ik geef toestemming om de gegevens van de vragenlijst te gebruiken voor onderzoek.

- Ik geef toestemming
- Ik geef geen toestemming

>>> indien 'ik geef geen toestemming' is geselecteerd, gelijk naar einde vragenlijst

Geeft u op dit moment les aan volwassen NT2-leerders?

Ja

Nee → volgende pagina: U geeft aan dat u op dit moment niet lesgeeft aan volwassen NT2-leerders. U hoeft de vragenlijst niet in te vullen. De vragenlijst is uitsluitend bedoeld voor docenten NT2 die op dit moment lesgeven aan volwassen NT2-leerders.

A. Waar geeft u les?

- In Nederland
- In Vlaanderen

B. Met welk gender identificeert u zich?

- Man
- Vrouw
- Anders

C. Welke opleiding(en) hebt u gevolgd? Meerdere antwoorden mogelijk.

- NT2-opleiding
- PABO

- lerarenopleiding tweedegraads in een taal
- lerarenopleiding tweedegraads in een zaakvak
- lerarenopleiding tweedegraads anders, namelijk: _____
- lerarenopleiding eerstegraads in een taal
- lerarenopleiding eerstegraads in een zaakvak
- lerarenopleiding eerstegraads anders, namelijk: _____
- Anders, namelijk: _____

>>> indien 'NT2-opleiding is geselecteerd', vraag 4

D. Opleiding op het gebied van NT2:

- HBO Minor NT2
- Academische Minor NT2
- Post-HBO Opleiding NT2-docent
- Anders, namelijk: _____

E. Heeft u het certificaat 'Competent docent NT2' behaald?

- Ja
- Nee

F. Hoeveel jaar ervaring heeft u als NT2-docent in het volwassenonderwijs?

- 0-6 maanden
- 6 maanden tot 1 jaar
- 1 tot 2 jaar
- 2 tot 5 jaar
- Meer dan 5 jaar
- Meer dan 10 jaar

G. In welk soort onderwijs geeft u les? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Inburgering: Z-route
- Inburgering: B1-route
- Inburgering: onderwijsroute
- NT2 op de werkvloer
- NT2 aan expats
- NT2 in een Mbo-opleiding
- NT2 via gemeentelijke projecten
- Anders, namelijk: _____

H. Aan welk soort instelling geeft u les? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Hogeschool of universiteit
- Middelbaar beroepsonderwijs (ROC)
- Zelfstandige taalschool
- Anders, namelijk: _____

I. Op welk taalniveau geeft u les? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Alfabetisering Alfa A
- Alfabetisering Alfa B
- Alfabetisering Alfa C
- A1
- A2
- B1
- B2
- C1
- Op alle bovenstaande taalniveaus

Praktijk van leesbevordering in het NT2-onderwijs voor volwassenen

De volgende vragen gaan over hoe u leesbevordering vorm geeft in uw eigen onderwijspraktijk. Onder

leesbevordering verstaan we activiteiten waarmee u cursisten stimuleert om (meer) te lezen. Het gaat onder meer om vrij lezen, voorlezen en/of boekpromotie. Onder leesbevordering verstaan we dus niet de activiteiten die zijn gericht op het leren lezen (technisch lezen) en op het begrijpend leren lezen.

1. Vindt u dat u voldoende kennis en vaardigheden heeft om het lezen van de cursisten te bevorderen?

- Ja
- Enigszins
- Nee

2. Op welke wijze doet u kennis op over leesbevordering? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Webinar(s)
- Conferentie(s)
- Websites van organisaties die (onder andere) het lezen bevorderen
- Het lezen van wetenschappelijke literatuur
- Nascholing van externe partijen (bijvoorbeeld workshops of trainingen)
- Collegiale uitwisselingen
- Sociale media (LinkedIn, Facebook, etc.)
- Ik doe geen kennis op over leesbevordering
- Anders, namelijk: _____

3. Kunt u in een paar zinnen omschrijven wat u doet aan leesbevordering? *Open veld*

4. Hoe ervaart u het geven van leesbevordering? *Open veld*

5. Ervaart u knelpunten op het gebied van leesbevordering?

- Ja
- Nee

>>> Indien ja:

6. Welke knelpunten op het gebied van leesbevordering ervaart u? Licht uw antwoorden toe.

Ik ervaar als knelpunt:

- De kennis, vaardigheden of leeshouding van de cursisten >>> licht toe
- Mijn eigen kennis, vaardigheden of leeshouding >>> licht toe
- De beschikbaarheid van geschikte (lees)materialen >>> licht toe
- De geringe aandacht binnen mijn organisatie voor leesbevordering >>> licht toe
- Anders, namelijk: _____

7. Is er binnen uw organisatie(s) een specifiek beleid als het gaat om leesbevordering?

- Ja, dit is vastgelegd in een leesbevorderingsplan
- Ja, dit is onderdeel van het taalbeleidsplan
- Nee, maar dat komt er wel
- Nee, en dat komt er naar mijn weten ook niet
- Anders, namelijk: _____

Aanwezigheid van leesmaterialen

8. Beschikt uw school over een bibliotheek met leesboeken? Het gaat hier niet om NT2-methodes of beroepsspecifieke leermethodes.

- Ja
- Nee

>>> Indien beantwoord met ja:

9. Hoe vaak bezoekt u de bibliotheek met de cursisten?

10. Beschikt uw school ook over leesboeken in verschillende thuishalen van cursisten?

- Ja
- Nee
- Weet ik niet

>>>> Indien geantwoord met ja:

11. Hoe zet u leesboeken in de thuistalen van cursisten in tijdens uw onderwijs? *Open vraag*

12. Met welke leesmaterialen laat u cursisten kennismaken? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Leesboeken op een aangepast taalniveau (bijvoorbeeld boeken van Eenvoudig Communiceren, Beren op de Weg)
- Leesboeken (niet aangepast qua taalniveau)
- Tijdschriften en kranten (aangepast qua taalniveau. Bijvoorbeeld De Start!-krant, teksten van Nieuwsbegrip of De Slimme Nieuwslezer)
- Tijdschriften en kranten (niet aangepast qua taalniveau)
- Prentenboeken, stripboeken en/of graphic novels
- Gedichten en/of songteksten
- Non-fictieboeken (die niet in de lesmethode staan)

Vrij lezen

De volgende vragen gaan over vrij lezen. Hiermee wordt bedoeld dat cursisten zelfstandig lezen in (zelfgekozen) boeken. De vragen gaan over het stimuleren van cursisten om (thuis) zelfstandig te lezen.

13. Hoe vaak laat u de cursisten in de les vrij lezen?

- Tenminste één keer per week
- Eén keer per maand
- Minder dan één keer per maand
- Nooit

14. Wat doet u om het vrij lezen te stimuleren? Vink alleen aan wat u doet en *niet* wat u zou willen doen. Meerdere antwoorden mogelijk.

Voor het lezen:

- Ik breng een bezoek met cursisten aan de plaatselijke bibliotheek
- Ik maak een eerste selectie van leesboeken/teksten waaruit cursisten kunnen kiezen
- Ik help cursisten bij het kiezen van leesboeken/teksten die aansluiten bij hun interesse
- Ik help cursisten bij het kiezen van leesboeken/teksten die passen bij hun taalniveau
- Ik geef cursisten instructie voor het vrij lezen, bijvoorbeeld over hoe ze met lastige woorden om kunnen gaan
- Ik stimuleer cursisten om thuis boeken en/of teksten in het Nederlands te lezen
- Ik stimuleer cursisten om thuis boeken en/of teksten in hun thuistaal te lezen
- Ik voer leesgesprekken met de cursisten om hun interesse en motivatie te achterhalen en gepersonaliseerde boekaanbevelingen te doen
- Ik vertel over mijn eigen leeservaringen
- Ik laat cursisten allemaal hetzelfde boek lezen
- Anders, namelijk: _____

15. Wat doet u om het vrij lezen te stimuleren? Vink alleen aan wat u doet en *niet* wat u zou willen doen. Meerdere antwoorden mogelijk.

Na het lezen:

- Ik laat cursisten verwerkingsopdrachten maken n.a.v. de boeken/teksten die ze hebben gelezen
- Ik laat cursisten *met elkaar* in gesprek gaan over wat ze van gelezen boeken/teksten vonden (bijvoorbeeld in leesclubs)
- Ik praat *zelf* met cursisten over wat ze van gelezen boeken/teksten vonden
- Ik vraag in de les of cursisten thuis gelezen hebben
- Anders, namelijk: _____

>>>> indien optie 'ik praat *zelf* met cursisten over wat ze van gelezen boeken/teksten vonden' is geselecteerd, dan vraag 16

16. U heeft aangegeven dat u met cursisten praat over wat ze van gelezen boeken/teksten vonden. Op welke wijze doet u dat?

- Ik heb het er één op één met de cursist over
- Ik praat er met de hele groep over
- Anders, namelijk: _____

17. Stelt u de cursisten concrete doelen met betrekking tot wat en hoeveel ze buiten de les lezen?

- Ja
- Nee

>>>> Indien 'ja', dan vraag 18

18. Op welke wijze laten de cursisten zien wat ze buiten de les hebben gelezen? Meerdere antwoorden mogelijk.

- Mijn cursisten hoeven niet aan mij of medecursisten te laten zien wat ze gelezen hebben
- Ik vraag de cursisten hier klassikaal naar
- Ik vraag de cursisten hier individueel naar
- Ik laat de cursisten (in groepjes) praten over wat ze gelezen hebben
- Ik laat de cursisten een logboek/leesdagboek bijhouden

19. Praat u met cursisten als u merkt dat ze niet/nauwelijks geïnteresseerd zijn in lezen of als u merkt dat zij weinig thuis lezen?

- Ja
- Nee

>>> indien 'ja', dan vraag 20

20. U heeft aangegeven te praten met de cursisten als ze weinig lezen. Wat, zegt u dan tegen de cursisten? Hoe probeert u het lezen van deze cursisten te bevorderen buiten de les? *Open veld*

Voorlezen

De volgende vragen gaan over voorlezen in de les.

21. Hoe vaak leest u klassikaal voor om het lezen te stimuleren? Denk bijvoorbeeld aan het lezen van (een deel van) een verhaal. Het gaat dus *niet* om het voorlezen of samen behandelen van een tekst uit een NT2-methode.

- Tenminste één keer per week
- Eén keer per maand
- Minder dan één keer per maand
- Nooit

>>>indien optie 1, 2 of 3 is geselecteerd, dan vraag 22

22. Wat doet u om cursisten bij het voorlezen te betrekken? Vink alleen aan wat u doet en *niet* wat u zou willen doen. Meerdere antwoorden mogelijk.

- Ik kies een boek dat aansluit bij de interesse van de cursisten.
- Ik laat cursisten bepalen wat ik voorlees.
- Ik pols eerst wat cursisten interessant vinden voordat ik een boek uitkies.
- Ik introduceer voor het voorlezen het boek aan de hand van de kaft en/of concrete materialen.
- Ik controleer of alle cursisten actief luisteren.
- Ik zorg ervoor dat cursisten elkaar niet storen/afleiden.
- Ik praat met de cursisten over gebeurtenissen uit het verhaal.
- Ik stel vragen over de voorgelezen tekst om te controleren of de cursisten het begrijpen.
- Ik geef uitleg over de betekenis van woorden.
- Anders, namelijk _____

Boekpromotie

De volgende vragen gaan over boekpromotie. Dit zijn activiteiten waarbij u of eventueel een cursist nieuwe of minder bekende boeken introduceert en cursisten enthousiasmeert om te lezen. Boekpromotie kan op verschillende manieren plaatsvinden. Denk bijvoorbeeld aan een eerste kennismaking met een boek door het te laten zien. Het kan ook gaan om ideeën uitwisselen of om het voorlezen van (delen van) een boek.

23. Hoe vaak organiseert u per groep NT2-cursisten een boekpromotie?

- Tenminste één keer per week
- Eén keer per maand
- Minder dan één keer per maand
- Nooit

>>> indien optie 1, 2 of 3 is geselecteerd, dan vraag 24

24. Welke activiteiten voert u uit om een boek te promoten? Vink alleen aan wat u doet en *niet* wat u zou willen doen. Meerdere antwoorden mogelijk.

- Ik introduceer boeken die de meeste cursisten nog niet kennen
- Ik introduceer boeken waarvan ik verwacht dat de cursisten ze leuk zullen vinden
- Ik introduceer boeken uit verschillende genres
- Ik laat cursisten elkaar boeken aanraden
- Ik laat cursisten kennismaken met de inhoud van een boek door een stukje voor te lezen
- Ik laat cursisten kennismaken met de inhoud van het boek door ze zelf een stukje uit het boek te laten lezen
- Ik vertel over de auteur van een boek
- Ik vertel over het onderwerp van een boek
- Ik laat een filmfragment zien (over onderwerp, filmtrailer van boekverfilming, et cetera)
- Ik stel vragen aan de cursisten over wat ze van het boek vinden
- Anders, namelijk _____

Aanvullende activiteiten

25. Zijn er naast vrij lezen, voorlezen en boekpromotie nog andere activiteiten die u inzet om het lezen van cursisten te bevorderen?

- Ja
- Nee

>>>> indien 'ja', vraag 26

26. Welke activiteiten zijn dit? *Open veld*

Vragen over leesbevordering in het algemeen

Tot slot volgen een aantal algemene vragen over lezen en leesbevordering.

27. Hoe belangrijk vond u het vóór het invullen van deze vragenlijst dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands?

- Heel belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Niet zo belangrijk
- Helemaal niet belangrijk

28. Kunt u uw antwoord toelichten? *Open veld*

29. Hoe belangrijk vindt u het ná het invullen van deze vragenlijst dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in het Nederlands?

- Heel belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal

- Niet zo belangrijk
- Helemaal niet belangrijk

30. Kunt u uw antwoord toelichten? *Open veld*

31. Wiens verantwoordelijkheid vindt u het om (meer) lezen te stimuleren? Meerdere antwoorden mogelijk.

De verantwoordelijkheid van:

- Een NT2-docent
- De docentenopleider
- De ontwikkelaars van NT2-methodes
- Eigen verantwoordelijkheid cursisten

32. Hoe belangrijk vindt u dat cursisten worden gestimuleerd om meer te lezen in hun *moedertaal*?

- Belangrijk, en ook de taak van docenten in het NT2-onderwijs voor volwassenen
- Belangrijk, maar niet de taak van docenten in het NT2-onderwijs voor volwassenen
- Niet zo belangrijk
- Onbelangrijk

33. Kunt u uw antwoord toelichten? *Open veld*

34. Wiens verantwoordelijkheid vindt u het om (meer) lezen in de *moedertaal* te stimuleren? Meerdere antwoorden mogelijk. De verantwoordelijkheid van:

- Een NT2-docent
- De docentenopleider
- De ontwikkelaars van NT2-methodes
- Eigen verantwoordelijkheid cursisten

35. Over welke onderwerpen van leesbevordering zou u meer willen leren?

- Geen onderwerpen: ik heb genoeg kennis over leesbevordering of geen behoefte eraan er meer over te leren
- Hoe ik het stimuleren van lezen buiten de les (het beste) kan aanpakken
- Hoe ik het vrij lezen in de les (het beste) kan aanpakken
- Hoe ik het voorlezen (het beste) kan aanpakken
- Hoe ik boeken (het beste) kan promoten
- Anders, namelijk: _____

Bedankt voor uw deelname

Dit was het einde van de vragenlijst. Bedankt voor uw deelname en uw tijd.

Wilt u de uitkomsten van de vragenlijst t.z.t. ontvangen in uw mailbox?

- Ja
- Nee

Deelname aan vervolgactiviteiten onderzoek

Op basis van de uitkomsten van de vragenlijst willen we een aantal verdiepende interviews houden. Deze interviews duren 30-60 minuten en hebben als doel extra informatie te verkrijgen over leesbevordering. Wij waarderen het zeer als u hier aan mee wilt doen.

Heeft u interesse in deelname aan een verdiepend interview?

- Ja
- Nee

>> als 'ja' bij interviews of uitkomsten is aangeklikt, dan volgende:

U wilt de uitkomsten van het onderzoek ontvangen en/of heeft interesse in deelname aan een verdiepend interview. Laat hier uw e-mailadres achter.

Open veld waarin alleen correcte e-mailadressen kunnen worden ingevoerd.